

Denizlerden şehirlere

Ayşe Belgin-Henry ve Olivier C. Henry'nin uzmanların görüşlerinden yararlanarak yayına hazırladıkları ve Kariyalılara dair bilimsel bilgilerin yer aldığı kitap denizci ve kent kurucusu Kariyalılar'ın tarihteki önemini ve bunun günümüze yansımalarını ortaya koyuyor

Derya ÇAKIR

AKLAK ilk gelen 'Denizci Kavimler'den olan Kariyalılar, Akdeniz'de göç ve ticaret yolları üzerinde bulunan varlıklı şehirleri talan ederek zenginleşirken girdikleri ittifaklarla güçlü imparatorlukların yıkılmasında önemli rol oynamıştı. Kuzey sınırını Büyük Menderes Vadisi'nin, doğu sınırını ise Dalaman Çayı'nın belirlediği Kariyalılar, hem Hitit hem de Yunan istilasına karşı mücadele vererek adını tarihe yazdırmıştı.

Türkiye'de günümüzün en önemli turizm bölgelerinin içinde bulunduğu alanda kurulan Karia, aynı zamanda göç ve iletişim yollarının kesişimindeki konumuyla öne çıkıyordu. Akdeniz ticaretinin parlayan yıldızı olarak anılan Kariyalılara dair bilimsel bilgilerin yer aldığı çalışmayı yayına hazırlayan Ayşe

Belgin-Henry ve Olivier C. Henry; uzmanların görüşlerinden yararlanmış ve ortaya 'Denizlerden Kent Kuruculara' alt başlığıyla yayımlanan Kariyalılar adlı çalışma çıkmış.

'TOPLULUKLAR MOZAIĞI'

Ayşe Belgin ve Olivier C. Henry'nin konuya girerken düştüğü not, Kariyalılar'ın hem coğrafi hem de ticari konumunu ortaya koyması bakımından önemli: "Bir yandan Büyük Menderes Vadisi'ni izleyen anayol hattı Anadolu'nun dağlık iç kesimlerine geçişi sağlarken diğer yandan doğal konum, bölge sakinlerinin denize açılmasına olanak tanımıştır. Sahil şeridi ve adalar, tüccarların ve denizcilerin konaklama, ikmal ve ticaret için duraklayabileceği küçük, korunaklı limanlar barındırmış, büyük limanlar ise Akdeniz'in doğu ve batı kesimlerini bağlayan rotalar üzerinde önemli birer merkeze dönüşmüştür. Girit, Rodos ve Kuzey Afrika'dan, Ege ve Karadeniz yönüne seyahat eden gemilerin anakaraya ilk ulaştığı noktada yer alan Karia, aynı zamanda Mısır'a giden gemilerin anakaradaki son durağıdır. Nitekim Karia sahili açıklarında bulunan ve dört bin yıl önceye tarihlenen batıkların sıra dışı buluntuları ancak

bölgenin bu özel coğrafi konumuyla açıklanabilir. Bu gemilerin kargolarına ait buluntuların olağanüstü çeşitliliği, Akdeniz'de dönemin deniz ticaretinin ne denli canlı olduğunu gözler önüne serer."

Tunç Çağı'nın ticaret ve kültür açısından önemli bir merkezi olan Karia Bölgesi, 'topluluklar mozaiği' diye adlandırılırken 'Kariyalı' kimliğinin oluşumunu sağlamıştır. Ayşe ve Olivier Henry'nin vurguladığı gibi Kariyalılar, "bölgeyi tehdit eden saldırılar karşısında aralarındaki geçimsizlikleri bir yana bırakıp birleşmekte gösterdikleri başarıyla ve gerçek ya da efsanevi ortak köklerine bağlılıklarıyla tanınmıştır."

Karia Bölgesi'nin verimli toprakları, her zaman ama özellikle Hellenistik Dönem'de büyük çekimlere sahne oluyor. Kariyalılar ise bu dönemde, atalarından kalan geçmişi ve tanrılarının ihtişamını yeniden inşa etmeye girişmekle yetinmiyor, kült merkezlerini canlandırıyor.

KENT KURUCULARI

Hıristiyanlıkla beraber Karia'da yeni bir dönem başladığını hatırlatıyor yazarlar: "Hıristiyanlık'ın doğuşu ve yayılmasıyla beraber, Karia'da yeni başkent Aphrodisias liderliğinde önemli

dönüşümlerin gerçekleştiği bir refah dönemi yaşanmıştır. Bu dönem, MS 7. yüzyılda kısa süreliğine kesintiye uğramıştır. Geç Antikçağ boyunca hemen hemen her şehre bir piskopos atanmış, her antik kentte en azından bir kilise inşa edilmiş ve Karia'nın dağlık kesimlerinde çok sayıda manastır kurulmuştur. Ardından, Ortaçağ'da Bizans, Haçlı ve daha sonra Türk akınlarına hedef olan Karia'nın bir karmaşa dönemine girdiği ve halkın hızla inşa edilen kalelere sığındığı görülmüştür. Çatışmalar sonucunda bölgenin parçalanması siyasi coğrafyası, MS 13. yüzyılda Güneybatı Anadolu'da yükselen Mentеше Beyliği'nin egemenliğine girmiştir. Karia'da yeni bir toplumsal yapının oluşumuna yön veren bu kültürel, ekonomik ve siyasi değişimler süresince eski şehirler hızla yeniden anıtlarla donatılmış ve yeni şehirler kurulmuştur."

Çalışmaya yazılarıyla katılan uzmanlar, hem bu tarihî gerçekleri hem de Karia'nın kültürel, ekonomik ve sosyal zenginliğini ayrıntılarıyla ortaya koyuyor. Kentler, tapınaklar, kaya mezarları, kaya resimleri, Karia dili, mimari faaliyetler, sikkeler, kült merkezleri, bölgedeki yerleşim ve kentsel dokudan bugüne kalanlar kitabın ana izleği olarak karşımıza çıkıyor. Kısacası uzmanlar çalışmada, denizci ve kent kurucusu Kariyalılar'ın tarihteki önemini ve bunun günümüze yansımalarını ortaya koyuyor.

KARİYALILAR

■ Yayına Hazırlayan: Ayşe Belgin-Henry - Olivier C. Henry
YKY, 2020